

Отже, з огляду на досягнення ЄС у галузі правової охорони довкілля актуальною є потреба у дослідженні законодавчого досвіду Європейського Союзу, що зумовлено необхідністю вивчення ефективності кримінально-правового впливу як засобу захисту від діянь, що викликають погіршення якості природного середовища, та пошуком дієвих шляхів удосконалення протидії екологічним злочинам.

1. Хавронюк М. І. Кримінально-правова система в Україні у взаємодії із зарубіжними кримінально-правовими системами (частина I) [Електронний ресурс] / М. І. Хавронюк // Вісник Асоціації кримінального права України : електронне наукове видання. – 2015. – Вип. 2 (5). – С. 9-43.

2. Council Framework Decision 2003/80/JHA of 27 January 2003 on the protection of the environment through criminal law // Judgment of the Court (Grand Chamber) 13 September 2005 In Case C-176/03 // Official Journal of the European Union. – С. 315/2. – 10.12.2005.

3. Джунусова Д. Н. Экологическая преступность и ответственность за экологические преступления / Д. Н. Джунусова [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.monographies.ru/176-5492>.

Філяніна Людмила Анатоліївна
доцент кафедри теорії та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ ОСОБАМ, ПОСТРАЖДАЛИМ ВІД ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ (МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТ)

Торгівля людьми є одним із злочинів міжнародного характеру, що посягає на особисті права людини – позбавляє людину свободи, честі, людської гідності, впливає на рівень самооцінки і применшує її значимість. Україна є однією з країн, що знаходиться на шляху транзитного перевезення «живого товару» та займає, на жаль, не останнє місце в рейтингу держав-експортерів.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про протидію торгівлі людьми», особа вважається постраждалою від торгівлі людьми, якщо вона стала об'єктом торгівлі людьми й визнана такою. Отже, під торгівлею людьми розуміється здійснення незаконної угоди, об'єктом якої є людина, а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, у тому числі сексуальної, з використанням обману, шахрайства, шантажу, уразливого стану людини або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, з використанням службового становища або матеріальної чи іншої залежності від іншої особи.

Торгівля людьми, як кримінальне явище, має особливість пристосовуватися до нових умов життя, міняти свої форми і методи залежно від економічної і соціальної ситуації в кожній конкретній державі та у світі взагалі. Тому з часом з'являються нові тенденції та форми торгівлі людьми. Таким чином, торгівля людьми здійснюється з метою поневолення, основними формами якого вважають: примусову працю; сексуальну експлуатацію; працю за бор-

ги; боргове рабство серед трудових мігрантів; підневільне домашнє служіння; примусову дитячу працю; використання дітей як солдат; сексуальну експлуатацію дітей. Жертвою торгівлі людьми може стати будь-яка особа незалежно від статі, віку, рівня освіти, соціального статусу.

Враховуючи складний характер злочину, процес визнання особи потерпілою внаслідок торгівлі людьми та відшкодування збитків жертві цього злочину є тривалим і може бути пов'язаним із застосуванням не тільки національного законодавства, але і чинних міжнародних договорів України.

Основними документами у сфері міждержавного співробітництва у протидії торгівлі людьми і забезпечення відшкодування збитків потерпілим від даного злочину є Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності, Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює положення цієї Конвенції¹; Конвенція Ради Європи про протидію торгівлі людьми 2005 р.; Європейська конвенція по відшкодуванню збитків жертвам насильницьких злочинів 1983 р.²

Так, Конвенція Ради Європи про протидію торгівлі людьми визначає необхідність кожній державі-учасниці ввести в національне законодавство право жертви на компенсацію від такого правопорушення. Водночас держава вживає таких заходів щодо забезпечення відшкодування збитків потерпілим від торгівлі людьми шляхом заснування фонду компенсації жертвам збитків чи створити відповідні програми, направлені на соціальну допомогу та інтеграцію за рахунок некримінальних санкцій або заходів, що включають грошові стягнення.

Європейська конвенція по відшкодуванню збитків жертвам насильницьких злочинів визначає категорії потерпілих від злочину осіб, котрим держава повинна компенсувати збитки у разі неможливості їх відшкодування з інших джерел. До таких потерпілих належать особи: котрим у результаті навмисних насильницьких дій було завдано серйозну шкоду фізичному стану чи здоров'ю або знаходилися на утриманні особи, яка загинула в результаті скоєння злочину. Разом з тим на державу покладається обов'язок щодо компенсації шкоди, завданої злочинцем, у випадку неможливості притягнення злочинця до судового переслідування чи покарання.

Конвенція визначає коло потерпілих осіб від злочину, котрим виплачується компенсація шкоди державою, на території якої було скоєно злочин, а саме це є громадяни держав-учасниць Конвенції та громадяни усіх держав-учасниць Ради Європи, які постійно проживають на території держави, де було скоєно злочин.

Режим і розмір відшкодування шкоди визначається відповідно до завданих збитків і має верхню і нижню межу покриття.

Компенсація повинна покривати залежно від випадку такі частини збитків, як: втрата заробітку; витрати на ліки та госпіталізацію; витрати на поховання; у випадку наявності у потерпілої від злочину особи, яка померла,

¹ Обидва документи ратифіковані Генеральною Асамблеєю ООН у 2000 р.

² Конвенція у 2005 р. була підписана Україною, але до цього часу не ратифікована.

утриманців – відповідного грошового утримання.

Водночас відшкодування збитку може бути зменшено або скасовано: з урахуванням фінансового становища потерпілого; у зв'язку з поведінкою жертви або запитуючої особи до, під час, чи після злочину або у зв'язку із завданою шкодою; якщо потерпілий або запитуюча особа причетні до організованої злочинності чи перебувають у складі організації, що займається злочинною діяльністю; у випадку, коли повна або часткова компенсація не відповідає принципам справедливості і суспільного порядку.

Отже, на відміну від базових міжнародних норм щодо поняття жертв торгівлі людьми, вітчизняне законодавство трактує це поняття у прямому, тобто більш вузькому, значенні. Відшкодування збитків потерпілим від торгівлі людьми покладено на державу, де територіально було вчинено злочин. При компенсації шкоди повинні враховуватися: період, під час якого особа перебувала у стані жертви, завдана моральна шкода (втрати немайнового характеру: моральні або інші фізичні страждання, негативні явища, пов'язані із пригніченням особи, приниженням її честі й гідності, ділової репутації та інше), уразливий стан особи, її стать, вік та інше.

1. Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.

2. Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.

3. Конвенція Ради Європи про протидію торгівлі людьми 2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.

4. Європейська конвенція по відшкодуванню збитків жертвам насильницьких злочинів 1983 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.

5. Куц В.М. Прокурорські засоби протидії торгівлі людьми : науково-практичний посібник / Куц В.М., Орлеан А.М. ; за ред. Г.П. Середи. – К. : Варта, 2007. – 168 с.є

Федченко Володимир Михайлович
професор кафедри кримінального процесу
Дніпропетровського державного внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

Киянець Сергій Анатолійович
заступник начальника із соціально-виховної
та психологічної роботи Дніпровської
установи виконання покарань № 4

ТИМЧАСОВА ПЕРЕДАЧА ОСОБИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Тимчасова передача особи, як один із напрямків забезпечення надання міжнародної правової допомоги у кримінальному провадженні, передбачена ст. 565 КПК України та відповідними міжнародними правовими договорами, ратифікованими Верховною Радою України.

Відповідно до положень ст. 3 Другого додаткового протоколу Європей-